Journal of Pedagogy and psychology in modern education , Vol. 4 No.2 (2024)

PSIXOLOGIK XIZMAT SOHASIDAGI MAUMMOLAR VA YECHIMLAR

Otamuratov Rustam Uskanovich-O‘zMU Jizzax filiali o‘qituvchisi
Toshbekov Husniddin Orifjon o‘g‘li -O‘zMU Jizzax filiali talabasi

Annotatsiya. Maqolada bugungi globallashuv davrida shaxslarning sog‘lom va barkamol bo‘lib kamol topishlarida psixologik xizmat sohasidagi muammolar va yechimlar haqida bayon qilinadi. Shuningdek, aholining psixologlarga, psixologik markazlarga bo‘lgan ishonchini oshirish, turli sohalarning rivojlanishida psixologik xizmatning nechog‘lik muhimligi haqida bayon qilinadi.

Kalit so‘zlar: psixologik xizmat, psixolog, fikr, psixoprofilaktika, psixodiagnostika, munosabat, psixologik konsultatsiya, umumiy psixologiya, ijtimoiy psixologiya, dunyoqarash, amaliy psixologiya, mutaxassis.

Abstract. The article describes the problems and solutions in the field of psychological services for healthy and mature individuals in today's globalization era. It is also explained how important psychological services are in the development of various fields, increasing the trust of the population in psychologists and psychological centers.

Key words: psychological service, psychologist, opinion, psychoprophylaxis, psychodiagnosis, attitude, psychological consultation, general psychology, social psychology, outlook, applied psychology, specialist.

Абстракт. В статье описаны проблемы и пути решения в сфере психологической помощи здоровым и зрелым людям в современную эпоху глобализации. Также объясняется, насколько важны психологические услуги в развитии различных сфер, повышении доверия населения к психологам и психологическим центрам.

Ключевые слова: психологическая служба, психолог, мнение, психопрофилактика, психодиагностика, отношение, психологическое консультирование, общая психология, социальная психология, мировоззрение, прикладная психология, специалист.

Psixologik xizmat sohasidagi maummolar va yechimlar to‘g‘risidagi qarashlar. Dunyoning barcha ilmiy tadqiqot markazlarida shaxsning shakllanishi va barqaror rivojlanish qonuniyatlari va ularning mexanizmlari, psixologik yondashuvlar negizida, shaxsning jismoniy, psixologik jihatdan kamolatga erishgan, biologik va ijtimoiy shartlangan xislatlar egasi, o‘z imkoniyatlarini ro‘yobga chiqaruvchi, bilishga intiluvchi, faoliyat, xulq, muomala sub’ekti sifatida insonlarning psixologik barqarorligiga qaratilgan tadqiqotlar olib borilmoqda. Shaxsning psixologik

barqarorligi va uni himoya qilish muammosi hamisha insoniyat oldida turgan eng dolzarb muammolardan biri boʻlib kelgan. Shaxsning har jihatdan ijtimoiy-psixologik taraqqiyoti, shaxs sifatidagi faolligi va oʻzini rivojlantira borishi juda koʻplab omillarga bogʻliqdir.

Soʻngi yillarda jahon psixologiyasida psixologik xizmatni tashkil etish muammosini oʻrganishga alohida tadqiqot yoʻnalishi sifatida e’tibor qaratilmoqda. Hozirgacha psixologik tadqiqotlarda pedogog psixolog shaxsning har tomonlama rivojlanishi uchun qoʻlidan kelgan barcha ishlarni qilishi, ijtimoiy psixologik xizmat va uning oʻziga xos xususiyatlari oʻrganilgan. Mazkur yoʻnalishda psixologik xizmatni tashkil etishning turli usullari va zamonaviy texnologiyalarini ifodalovchi zamonaviy psixologik mexanizmlarni qoʻllash hamda joriy etish masalasining muhimligiga e’tibor qaratilmoqda. Ayni vaqtda psixologik xizmatni tashkil etish personallardagi muammolarni bartaraf etish kabi holatlar dolzarb muammolar sifatida qaralmoqda. Bugungi kunda ta’lim tizimlarida psixologik xizmatni joriy etish borasida olib borilayotgan qator nazariy-ilmiy va amali –uslubiy ishlar psixologik xizmatni joriy etish va rivojlantirish uchun ma’lum darajada asos boʻlmoqda. Ayni paytda psixologik xizmat tizimining bugungi holati va amaliy faoliyat yoʻnalishlarini har tomonlama, chuqur tahlil qiluvchi va shu tahlillar asosida psixologik xizmatning istiqbollarini ochib beruvchi maxsus tadqiqotlarning taqchilligi nihoyatda dolzarb muammo boʻlib qolmoqda.

Tabiiyki, mazkur muammoni bartaraf etish uchun mamlakatimizda psixologik xizmatning joriy etilishi,bugungi holati va raqamli iqtisodiyotni rivojlantirish istiqbollarini oʻrganishga, tahlil qilishga va izohlashga bagʻishlangan psixologik va ijtimoiy psixologik tadqiqotlarning olib borilishi davr taqozosidir. Shundan kelib chiqqan holda, bugungi ta’lim muassassalarida, mehnat jamoalarida boʻlajak kadrlarni har jihatdan tayyorlash bilan bogʻliq psixologik tadqiqotlarning ilmiy-tashkiliy jihatlariga va ayniqsa, ijtimoiy psixolgik muhofaza imkoniyatlarini tadqiq qilishga oid maxsus oʻtkazilgan tadqiqotlarnig sust ekanligi; ijtimoiy psixologiya, psixologik konsultatsiya fanlarining zamonaviy yoʻnalishlari fanlarida bugungi psixologik xizmat tatbiqini qamrab oluvchi vazifalarning aniq va batafsil belgilanmaganligini, ta’lim va mehnat muassassalarida tashkil etilgan psixologik xizmat tajribalari misolida oʻquvchi va ishchi xodimlar muvaffaqiyatli –faoliyatni ta’minlashdagi ijtimoiy psixologik muhofaza imkoniyatlarini oʻrganish va kamol toptirish bilan bogʻliq bugungi Oʻzbekistonning oʻz istiqlol va istiqbol yoʻli, ijtimoiy-iqtisodiy taraqqiyoti talablariga javob beruvchi ilmiy-amaliy tavsiyalarning ishlab chiqilmaganligi kabilarni bugungi kunda dolzarb muammolardan biri sifatida qayd etish mumkin.

Psixologik xizmatning muvaffaqiyatlli tashkil etilishi uchun muhim nazariy-ilmiy ahamiyat kasb etuvchi ijtimoiy psixologik vazifalarni aniqlashga qaratilgan tadqiqotlarni G.M.Andreeva, M.G.Davletshin, Yu.M.Zabrodin, D.Karnegi,

V.M.Karimova, B.D.Parigin, G‘.B.Shoumarov, E.G‘.G‘oziyev va boshqalar olib borishgan.[2]

Bugungi psixologiya-fani ta va ijtimoiy taraqqiyoti an’analari bilan bog‘liq insonning amaliy psixologiyasini, uning jamiyatdagi ijtimoiy faolligi va ijtimoiy tabiatidan ajratib bo’lmaydi. Shu nuqtai nazardan, inson omillarini va uning jamiyatdagi ijtimoiy jarayonlarini to‘g‘ri va samarali boshqarish jarayoni jamiyatga va jamiyat a’zolariga psixologik xizmat ko‘rsatish muqarrarligini talab qiladi.[3] Bu borada iqtisod, huquq, etika, etnografiya, tarix, sotsiologiya va shu kabi barcha fanlarning o‘zaro mustahkam hamkorligi natiijasida inson psixologiyasining amaliy muammolari hal etilishi lozim. Psixologik xizmat metodologiyasi esa ko‘proq birinichi yo‘nalish “psixologik ijtimoy psixologiya” asoslari zaminida tarkib toptiriladi.

Olimlar psixolgik xizmatni yanada rivojlantirish uchun turlicha metodlar va metodologiyalarni yaratib kelmoqdalar. K.K.Platonovning psixologik xizmat bilan bog‘liq ijtimoiy psixologiya metodologiyasini yaratishdagi xizmati shundaki, ijtimoiy-psixologik individuallik muammosini inson individual olami namoyon bo‘lishining eng yuqori darajasi sifatida tadqiq qildi va psixologik xizmat mohiyatini tasavvur qilish uchun muhim bo‘lgan shaxsni nafaqat o‘zining,balki bu individual xususiyatlaning ijtimoiy mazmuni o‘zini-o‘zi adekvat baholash va rivojlantirishga asoslangan shart-sharoitlarni yaratish billan kamol toptirish muqarrarligini ilmiy jihatdan asoslab berdi.

Bugungi psixologik xizmatning qulay va shaxs kamoloti uchun nihoyatda ahamiyatli tomonlari barchaga ma’qul va manzur bo‘lgan. Lekin psixologik xizmatning keng targ‘ibot qilinishi uchun yuqoridan maxsus rasmiy farmoyishning va amaliyotchi psixologlarning nihoyatda taqchilligi yoppasiga barcha maktablarda xuddi shunday psixologik xizmatni tatbiq etish ishiga birmuncha to‘sqinlik qilib kelar edi. 1990-yillarga kelib mustaqillik, erk, o‘zlikni anglash hislari hukmron bo‘lgan O‘zbekiston sharoitida inson va jamiyat kamolotini ko’zlovchi barcha ijtimoiy sohalar singari psiixoloogik xizmat tatbiqining keng quloch yoyishi uchun ham o‘ziga xos zamin hozirlandi. Bu esa O‘zbekiston uchun xarakterli bo‘lgan psixologik xizmat rivojlantirilishinning navbatdagi amaliyotchi-psixologlar tayyorlash bosqichiga o‘tishni muqarrar qilib qo‘ydi. Chunki maktabdagi ijtimoiy-psixlogik iqlimni tahlil qila oluvchi malakali amaliyotchi-psixologlar tayyorlamay turib, O‘zbekistonda psixologik xizmat tatbiqini muvaffaqiyatli amalga oshirib bo‘lmas ekan. Shunga muvofiq dastavval Toshkentda, so‘ngra Buxoroda, keyinchalik Navoiy, Andijon, Samarqand va boshqa viloyatlarda umumta’lim maktablari uchun “Amaliyotchi-psixologlar” mutaxassisligi bo‘yicha qayta tayyorlov kurslari ochildi va bu kurslarni muvaffaqiyatli tugatganlar Respublikamizning talaygina maktablarida psixologik xizmat tashkilotchisi, targ‘ibotchisi va tadqiqotchisi samarali ish olib bormoqdalar. Psixologik xizmat qanchalik yaxshi yo‘lga qo‘yilsa, insonlarda uchraydigan turli

ruhiy holatlar ham shunchalik oson korreksiya qilinadi. Insonlar oʻz hayotida uchraydigan muammolarni bartaraf qilishni oʻrganadilar.

Shaxsning faolligini cheklaydigan omillarni oʻz vaqtida aniqlash, ushbu omillarni bartaraf etish va tuzatish usullaridan toʻgʻri foydalanish oʻz sohasida yuqori natijalarga erishishga va sogʻligʻini yaxshilashga yordam beradi. Shaxsning har doim individual xususiyatlarni, intellektual qayta ishlash darajasini va asab barqarorliging tipologik xususiyatlarini hisobga olish kerak. Bu esa, psixologik himoya jarayonining bugungi kundagi ayrim dolzarb jixatlari, muammolari va uning yechimlari haqida uylashga, fikr mulohaza yuritishga va kelajakdagi muhim vazifalarini belgilab olishga yordam beradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Andreeeva G.M.Sotsialnaya psixologiya. Uchebnik.-M.:Aspekt Press,1999. 376-bet.
2. Mayers D.Sotsialanaya psixologiya perev.S angl.-SPB.: “Piter”,199-bet.
3. Отамуратов R. Уникальность концепции эмоционального интеллекта в семейных отношениях / Р. Отамуратов, С. Отамуратова, Д. Розикулова. – Информатика и инженерные технологии. – 2023. – № 1. – С. 423-8.
4. Отамуратов, Р., & Тургунбаева, Г. (2023). Insonning emotsional psixologik xususiyatlari. Информатика и инженерные технологии, 1(2), 520–527. извлечено от https://inlibrary.uz/index.php/computer-engineering/article/view/25638
5. Отамуратова, С., & Отамуратов, Р. (2023). Nizoli vaziyatlardagi xulq-atvor strategiyalarining psixologik tahlili . Информатика и инженерные технологии, 1(2), 323–328. извлечено от https://inlibrary.uz/index.php/computer-engineering/article/view/25284
6. Отамуратов, Р. У. Психологические особенности эмоционального интеллекта человека в интернет-среде (на примере молодёжь) / Р. У. Отамуратов, П. Н. Устин // Мир науки. Педагогика и психология. — 2023. — Т. 11. — No 5. — URL: https://mir-nauki.com/PDF/15PSMN523.pdf
7. Ustin P.N., Otamuratov R.U., Egamqulova S.A. INTERNETGA QARAM OʻSMIRLAR HISSIY INTELLEKTINING PSIXOLOGIK XUSUSIYATLARI // Экономика и социум. 2023. №6-1 (109). URL: https://cyberleninka.ru/article/n/internetga-qaram-o-smirlar-hissiy-intellektining-sixologik-xususiyatlari (дата обращения: 18.09.2023).
8. Otamurodov Rustam, Jaloliddinova Sevinch, & Isomiddinova Sarviniso. (2023). ONG PATOLOGIYASINING PSIXOTIK TIPLARI. CONFERENCE ON UNIVERSAL SCIENCE RESEARCH 2023, 1(7), 25–27.
9. Otamuratov R., Otamuratova S. Oʻsmirlarda kasbiy oʻzligini anglashiga xavotirlanishning ta’siri., OʻzMU xabarlari, FALSAFA 1/1 2023., 140-b.

10. Uskanovich, O. R., Abdurazakovna, O. S., & Dinora, R. EMOTSIONAL INTELLEKT TUSHUNCHASINING OILAVIY MUNOSABATLARDA O‘ZIGA XOSLIGI. *Journal of Contemporary Scientific and Technical Research*, *521*, 525.
11. Otamuratov Rustam Uskanovich, Otamuratova Sarvinoz Abdurazakovna, Ochilova Muxlisa., BuxDU “Psixologiya” № 2, 2023 “PSIXOLOGIYA” ILMIY JURNALi., 61-bet.
12. Uskanovich, Otamuratov Rustam; Abdurazakovna, Otamuratova Sarvinoz; Xosiyat, Xurramova., SHAXS VIRTUAL QIYOFASINING PSIXOLOGIK XUSUSIYATLARI., 2023/5/27., International Journal of Contemporary Scientific and Technical Research., 318-321.
13. Uskanovich, Otamuratov Rustam; Abdurazakovna, Otamuratova Sarvinoz; Xurshida, Shaimova., VIRTUAL MUHITDAGI SHAXSNING HISSIY INTELLEKT XUSUSIYATLARI., 2023/5/27., International Journal of Contemporary Scientific and Technical Research., 314-317.
14. Rustam, Otamuratov; Sarvinoz, Otamuratova; Gulshona, Sultonaliyeva., ZAMONAVIY PSIXOLOGIYADA IJTIMOIY NORMALARNING PSIXOLOGIK XUSUSIYATLARI., 2023/5/28., International Journal of Contemporary Scientific and Technical Research 337-340.
15. Otamuratov, Rustam Uskanovich., SIBLING MAQOMINING SHAXS RIVOJLANISHIGA TA’SIR ETISHINING PSIXOLOGIK XUSUSIYATLARI. 2023/6/4., ОБРАЗОВАНИЕ НАУКА И ИННОВАЦИОННЫЕ ИДЕИ В МИРЕ.
16. Otamuratov, Rustam Uskanovich., OILADA SIBLING MUNOSABATLARINING FARZAND TARBIYASIGA TA’SIR ETISHINING PSIXOLOGIK XUSUSIYATLARI., 2023/6/4., ОБРАЗОВАНИЕ НАУКА И ИННОВАЦИОННЫЕ ИДЕИ В МИРЕ.
17. Rustam Uskanovich Otamuratov, & Turdiyeva Nigora G‘ani qizi. (2023). VIRTUAL MUHITNING SHAXS RIVOJLANISHIGA TA’SIR ETISHINING PSIXOLOGIK XUSUSIYATLARI . Journal of New Century Innovations, 29(5), 25–30. Retrieved from.
18. Otamuratov, R. U. (2023). Internet ijtimoiy tarmoqlari foydalanuvchilari faoliyatining o‘ziga xos xususiyatlari bilan shaxsiy xususiyatlarning aloqasi. *MedUnion*, *2*(1), 177-182.
19. Uskanovich, O. R., & Abdurazakovna, O. S. (2023). OILADA AYOLNING PSIXOLOGIK SAVODXONLIGINING PSIXOLOGIK XUSUSIYATLARI. *Journal of new century innovations*, *25*(4), 72-77.
20. Uskanovich, OR, & Abdurazakovna., OS (2023). INSON ONGINI OZIQLANTIRISH. *Yangi asr innovatsiyalari jurnali*, *25* (4), 67-71.
21. Uskanovich, Otamuratov Rustam, Otamuratova Sarvinoz Abdurazakovna, Ibodullayeva Nodira. "VIRTUAL MUHITDA O'ZARO SAMARALI TA'SIRINING

PSIXOLOGIK XUSUSIYATLARI."*Yangi asr innovatsiyalari jurnali* 25.4 (2023): 62-66. http://www.newjournal.org/index.php/new/article/download/4520/4297
22. Otamuratov R., Otamuratova S. O'smirlarda kasbiy o'zligini anglashiga xavotirlanishning ta'siri., O'zMU XABARLARI., MIRZO ULUG'BEK NOMIDAGI O'ZBEKISTON MILLIY UNIVERSITETI ILMIY JURNALI., 2023 1/1 Ijtimoiy gumanitar fanlar turkumi, 140-144 b., Toshkent 2023.
23. Uskanovich, O. R. (2022). PSIXOLOGIYADA XAVOTIRLANISHNING ILMIY-PSIXOLOGIK XUSUSIYATLARI. *International Journal of Contemporary Scientific and Technical Research*, 494-498.
24. Otamuratov R.U. O'SMIRLARDAGI KASBIY O'ZLIGINI ANGLASHIDAGI XAVOTIRLANISHNING PSIXOLOGIK XUSUSIYATLARI // CARJIS. 2022. №Special Issue 1. URL: https://cyberleninka.ru/article/n/o-smirlardagi-kasbiy-o-zligini-anglashidagi-xavotirlanishning-psixologik-xususiyatlari (дата обращения: 30.01.2023).
25. Otamuratov R.U., Ochilova M. EMOTSIONAL INTELEKT TUSHUNCHASINING PSIXOLOGIK O'ZIGA XOSLIGI // CARJIS. 2022. №Special Issue 1. URL: https://cyberleninka.ru/article/n/emotsional-intelekt-tushunchasining-psixologik-o-ziga-xosligi (дата обращения: 30.01.2023).
26. Otamuratov, R., & Otamuratova, S. (2023). INTERNETNING SHAXSGA TA'SIRI MUAMMOSINING PSIXOLOGIK XUSUSIYATLARI. *Журнал Педагогики и психологии в современном образовании*, *3*(1). https://ppmedu.jdpu.uz/index.php/ppmedu/article/download/7723/5208
27. Otamuratov, R., & Otamuratova, S. (2023). VIRTUAL MUHITNING SHAXSGA TA'SIRINING PSIXOLOGIK XUSUSIYATLARI. *Журнал Педагогики и психологии в современном образовании*, *3*(1). https://ppmedu.jdpu.uz/index.php/ppmedu/article/download/7724/5209
28. Otamuratov, R., & Otamuratova, S. (2023). VIRTUAL MUHITNING SHAXSGA TA'SIRINING HISSIY OMILLARI. *Журнал Педагогики и психологии в современном образовании*, *3*(1). https://ppmedu.jdpu.uz/index.php/ppmedu/article/download/7727/5212
29. Р.У.Отамуратов., Ўқувчиларда касбий мотивациялар шаклланишининг психологик омиллари. Ўзбекистонда психологияни ривожлантириш муаммолари: назария ва амалиёт уйғундиги. 2021., - 282 б.
30. R.U.Otamuratov, S.A.Otamuratova., Ta'lim jarayonida innovatsion texnologiyalardan foydalanish., МАСОФАВИЙ ТАЪЛИМНИ ТАШКИЛ ЭТИШНИНГ ПЕДАГОГИК-ПСИХОЛОГИК ЖИҲАТЛАРИ Республика илмий-амалий конференция материаллари тўплами., 2021., 494 b.
31. R.U.Otamuratov., Kasbiy tanlovlardagi xavotirlanishning psixologik xususiyatlari., ГЛОБАЛ ДУНЁДА ПСИХОЛОГИЯ ФАНИ: НАЗАРИЯ ВА АМАЛИЁТ, ЧАҚИРУВЛАР ВА ИСТИҚБОЛЛАР Профессор Эргаш Ғозиевич

Ғозиев хотирасига бағишланган Республика илмий-амалий конференцияси материаллари 16 феврал 2022 йил 2022 y., - 379 b.
32. Х.Рухиева, Р.Отамуратов., Ўсмирлик даврига хос бўлган суицидал хулқ-атворнинг психодиагностикаси., “Tafakkur tomchilari”T-2021., 237-241-bet.
33. Sh.E.Yuldashev, R.U.Otamuratov, E.M.Safarova., Voyaga yetmaganlar o‘rtasidagi suisidal holatlar psixoprofilaktikasi va diagnostikasi., “Fan va ta’lim” T-2022., 4,231-bet.
34. R.U.Otamuratov., Kasbiy motivatsiyalarda qo‘rquv va xavotirlanish psixokorreksiyasi, magistrlik dis., T-2022., 79-bet.
35. Otamuratov, R., & Muhammadiyev, A. . (2024). YATROGENIYA KELIB CHIQISH TARIXI VA ILK QARASHLAR. Журнал Педагогики и психологии в современном образовании, 4(2), 3-9. извлечено от https://ppmedu.jdpu.uz/index.php/ppmedu/article/view/9623
36.Fayziyeva, nodira. (2024). KICHIK MAKTAB YOSHIDAGI O‘QUVCHILARNING PSIXOLOGIK XUSUSIYATLARI. Журнал Педагогики и психологии в современном образовании, 4(1), 126-131. извлечено от https://ppmedu.jdpu.uz/index.php/ppmedu/article/view/9553
37.Собировна, ФН (2024). Психологические особенности учащихся начальных классов. Wire Insights: Журнал Innovation Insights , 2 (2), 16–18.
38.Файзиева, Н. С. (2023, January). СОСТОЯНИЕ ИЗУЧЕНИЯ ПРОБЛЕМЫ ОБЩЕНИЯ В ПСИХОЛОГИИ. In *International Conference of Education, Research and Innovation* (Vol. 1, No. 1, pp. 121-126).
39.Fayziyeva, N. (2022). KICHIK YOSHDAGI MAKTAB BOLALARNING KOMMUNIKATIV QOBILIYATLARINI SHAKLLANTIRISH. *Евразийский журнал социальных наук, философии и культуры*, *2*(12), 211-215.
40.Fayziyeva, nodira. (2024). BOSHLANG‘ICH MAKTAB YOSHIDAGI BOLALARDA ALOQA KO‘NIKMALARINI RIVOJLANTIRISH SHAKLLARI VA USULLARI. *Журнал Педагогики и психологии в современном образовании*, (I). извлечено от https://ppmedu.jdpu.uz/index.php/ppmedu/article/view/8721
41.Sobirovna, F. N. (2024). Psychological Characteristics Of Primary School Students. *Wire Insights: Journal of Innovation Insights*, *2*(2), 16-18.
42.Fayziyeva, N. (2022). KICHIK YOSHDAGI MAKTAB BOLALARNING KOMMUNIKATIV QOBILIYATLARINI SHAKLLANTIRISH. *Евразийский журнал социальных наук, философии и культуры*, *2*(12), 211-215.